

Working Breakfast Δικτύου με θέμα: Έρευνα – Καινοτομία και η πολυπόθητη Ανάπτυξη και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Έρευνας & Καινοτομίας (ΕΣΠΕΚ)

«Πως βλέπουν οι επιχειρήσεις την οργάνωση του μοντέλου Έρευνας – Καινοτομίας – Τεχνολογίας ώστε δημόσιος και ιδιωτικός τομέας να μπορούν να συνεργαστούν με επιτυχία»

Εισαγωγή

Η σημασία της έρευνας και της καινοτομίας και η Ελληνική πραγματικότητα

- Καλημέρα σε όλες και όλους, είναι μεγάλη η χαρά που βρίσκομαι και εγώ σήμερα μαζί σας για να μεταφέρω, με απλό τρόπο σκέψεις και απόψεις του επιχειρηματικού κόσμου σχετικά με τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε θέματα Έρευνας – Καινοτομίας – Τεχνολογίας.
- Η έρευνα και καινοτομία είναι κρίσιμος πυλώνας ανταγωνιστικότητας. Αυξάνει την παραγωγικότητα, δημιουργεί νέα προϊόντα και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, και βελτιώνει τις δυνατότητες συμμετοχής σε διεθνείς αλυσίδες αξίας. Σύμφωνα και με το WEF, η ανταγωνιστικότητα επιχειρήσεων και χωρών εξαρτάται από την καινοτομική τους ικανότητα και τον προσανατολισμό τους σε τεχνολογία και πληροφορία.
- Οι επιδόσεις της χώρας μας όπως αυτές καταγράφονται στο Ευρωπαϊκό Innovation Scoreboard, δείχνουν κάπως ικανοποιητικές επιδόσεις σε ορισμένους δείκτες και πολύ χαμηλές σε άλλους:
 - Είμαστε ψηλά ως προς τη συμμετοχή στην ανώτατη εκπαίδευση (120% του ΜΟ της ΕΕ), και τη μη τεχνολογική καινοτομία (103%), όπου ΜμΕ δηλώνουν πως υιοθετούν και προάγουν, οργανωσιακή κυρίως, καινοτομία.
 - Έλληνες ερευνητές διαπρέπουν στο εξωτερικό και συμμετέχουν πολύ στα ευρωπαϊκά προγράμματα.
 - Έχουμε όμως πολύ χαμηλές επενδύσεις καινοτομίας και τεχνολογικής ανάπτυξης (76% λιγότερες επενδύσεις σε Ε&Α σε σχέση με χώρες της Ε.Ε.) αλλά και χαμηλό ποσοστό καινοτομίας στις νέες επιχειρήσεις που ιδρύονται στην Ελλάδα, (μόνο 1% είναι υψηλής επίδρασης (high impact) στην οικονομία, ενώ στο Ισραήλ είναι 1% και στις ΗΠΑ 1 στις 12).
 - Παράλληλα, οι αιτήσεις για πατέντες είναι στο 16% της ΕΕ, ενώ και οι εξαγωγές προϊόντων με μεσαίο και υψηλό τεχνολογικό περιεχόμενο είναι μόλις στο 8% του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

- Συνολικά κατά τα τελευταία χρόνια υπάρχει μία σχετική βελτίωση της θέσης μας σε θέματα καινοτομίας από το 61% του ΜΟ της ΕΕ στο 75%. Ακόμα δηλαδή υπολειπόμεθα ουσιαστικά της ΕΕ η οποία με την σειρά της υστερεί σημαντικά σε σχέση με τους παγκόσμιους πρωταθλητές.
- Επιχειρώντας μια μετάφραση των πολύ χρήσιμων μετρήσεων σε πρακτικούς όρους, θα έλεγα πως ενώ διαθέτουμε σημαντικό και ικανό ανθρώπινο δυναμικό, αρκετούς πόρους, αλλά και διάθεση για επιχειρηματικότητα, δεν λειτουργούμε σε περιβάλλον που να ευνοεί τη μετατροπή της έρευνας σε επιχειρηματικό και οικονομικό αποτέλεσμα με συνέπεια περιορισμένο αναπτυξιακό αποτύπωμα όπως πχ. πατέντες, νέα διεθνώς ανταγωνιστικά και εμπορεύσιμα προϊόντα, επιτυχημένες νεοφυείς επιχειρήσεις κοκ.
- Σαφώς υπάρχουν πολύ λόγοι για αυτό, και σήμερα θα ήθελα να αναφερθώ ειδικότερα σε ορισμένα θέματα που αφορούν στη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε έρευνα και καινοτομία και να μοιραστώ μαζί σας ορισμένες σκέψεις για κατευθύνσεις βελτίωσής της.

Η συνεργασία Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα σε θέματα Έρευνας και Καινοτομίας είναι ουσιαστικά τριμερής που στηρίζεται σε τρεις πυλώνες:

- Κράτος, ΑΕΙ και Ερευνητικά Ιδρύματα και ο ιδιωτικός τομέας, έχουν διακριτούς ρόλους αλλά πρέπει να συνεργάζονται, για το συνεχή εκσυγχρονισμό και μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας.
- Το δημόσιο έχει ουσιαστικά έναν διπλό ρόλο, καθώς είναι ρυθμιστής και διαμορφωτής πολιτικών, αλλά και εποπτεύων τη δημόσια εκπαίδευση / έρευνα.

Ο ρόλος του Δημοσίου ως ρυθμιστής και διαμορφωτής πολιτικών

- Σε επίπεδο πολιτικών και κινήτρων, υπάρχει τεράστιο περιθώριο βελτίωσης καθώς δεν αξιοποιούνται επαρκώς τα πλεονεκτήματα φυσικού περιβάλλοντος, γεωγραφικής θέσης, ανθρώπινου δυναμικού (εγχώριου και διασποράς), αναπτυξιακών προοπτικών κλπ που διαθέτουμε ώστε η χώρα μας να γίνει ένα παγκόσμιο κέντρο εγκατάστασης κέντρων έρευνας και ανάπτυξης, ένα παγκόσμιο “R&D Valley”
- Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, τα περιορισμένα κίνητρα για δαπάνες καινοτομίας, η υπερφορολόγηση της εργασίας (ερευνητών και στελεχών), η ελλιπής προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, οι αργές εγκριτικές διαδικασίες, τα προβλήματα στις υποδομές, τα εμπόδια στη νεοφυή επιχειρηματικότητα, οι

δυσκολίες χρηματοδότησης είναι ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα.

- Επίσης, η έρευνα και η τεχνολογία κερδίζει από τις οικονομίες κλίμακας. Πολιτικές και κίνητρα που ευνοούν την δημιουργία μεγαλύτερων επιχειρηματικών σχημάτων, clusters, δικτύων, επιχειρηματικών συνεργασιών, στρατηγικών συμμαχιών με κεντρικό ζητούμενο την ανάπτυξη καινοτόμων και διεθνώς ανταγωνιστικών προϊόντων, είναι βασικές προϋποθέσεις επιτυχίας.
- Απαραίτητες είναι και πολιτικές για αξιοποίηση ευκαιριών όπως το να γίνει η Ελλάδα χώρα επιλογής για την εγκατάσταση μεγάλων ερευνητικών κέντρων διεθνών εταιρειών, όπως πρόσφατα ανακοίνωσε η Pfizer. Αντίστοιχα, στα θέματα κλινικών ερευνών, όσο δεν προχωράει το σχετικό ρυθμιστικό πλαίσιο, τόσο χάνουμε αναπτυξιακές ευκαιρίες.
- Παράλληλα, η απλοποίηση και η ψηφιακή μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, θα επιταχύνει τη μετάβαση σε ένα νέο παραγωγικό μοντέλο καθώς και η αξιοποίηση μεγάλων δημόσιων συμβάσεων και προμηθειών μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη τεχνολογίας (πχ σε αμυντική βιομηχανία, ΤΠΕ, κλπ).
- Τέλος το σημαντικότερο ίσως, είναι η ενίσχυση της κουλτούρας για συνεχή αναζήτηση της γνώσης και η ανάπτυξη καινοτόμου σκέψης και ικανοτήτων σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα, από την πρωτοβάθμια μέχρι τη δια βίου μάθηση.
- Είναι κρίσιμο να εκπονηθεί ένας συνολικός και φιλόδοξος σχεδιασμός για την ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας στη χώρα μας. Αυτό θέλει όραμα, σχεδιασμό και δέσμευση.

Ενδεικτικά κίνητρα που προτείνει ο ΣΕΒ, για την ενδυνάμωση της καινοτομίας:

- **Φορολογική προβλεψιμότητα**, πχ σταθερά περιθώρια για 15 έτη
- **Δημιουργία δέσμης κινήτρων** για την προσέλκυση και διατήρηση θέσεων ερευνητών στον ιδιωτικό τομέα για νέες θέσεις
- **Φορολογικά κίνητρα σε φυσικά πρόσωπα** που επενδύουν σε καινοτόμες επιχειρήσεις (π.χ. συμψηφισμός ζημιών στο φόρο εισοδήματος).
- **Υπερ-εκπτώσεις** δαπανών R&D με διαχωρισμό μεταξύ δαπανών επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας σε δαπάνες βιομηχανικής έρευνας και πειραματικής ανάπτυξης
- **Επιταχυμένες αποσβέσεις και υπεραποσβέσεις**
- **Επιχορήγηση στο μέγιστο επιτρεπτό** για δαπάνες παραγωγής καινοτομίας, πατεντών, πνευματικής ιδιοκτησίας, εξοπλισμού, κλπ.

- **Εξορθολογισμός μεταφοράς ζημιών** επιτρέποντας τη μεταφορά οικονομικών ζημιών για 12 έτη (έναντι 5 ετών σήμερα) και μέχρι του 70% των κερδών.
- **Θεσμοθέτηση** ειδικού καθεστώτος, ειδικά για τις δραστηριότητες καινοτομίας των επιχειρήσεων με ειδική χρηματοδοτική, φορολογική και ασφαλιστική μεταχείριση.
- **Patent Box**, δηλαδή χαμηλότεροι συντελεστές για έσοδα από καινοτομία (έχουν γίνει βήματα)

Τα Πανεπιστήμια και τα Ερευνητικά Κέντρα

- Η συνεργασία επιχειρήσεων με ΑΕΙ/Ερευνητικά ιδρύματα καταγράφεται διεθνώς ως βασική μέθοδος ενδυνάμωσης της καινοτομικής ικανότητας και ως προϋπόθεση για τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης και την αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου.
- Η Ελλάδα παρά την πληθώρα ερευνητών, επιστημόνων και ερευνητικών ιδρυμάτων υψηλού επιπέδου δεν μετουσιώνει την έρευνα σε αναπτυξιακό / ανταγωνιστικό αποτέλεσμα.
 - Είμαστε στην 112η θέση παγκοσμίως ως προς τη συνεργασία βιομηχανίας & πανεπιστημίων.
 - Η συνεργασία ΜμΕ με ΑΕΙ για έρευνα και καινοτομία έχει μειωθεί κατά 10,7% από το 2012.
 - Όπως είδαμε στην περσινή μελέτη της BCG για τον ΣΕΒ, οι κοινές ερευνητικές δημοσιεύσεις μεταξύ του δημοσίου (και πανεπιστημίων) και του ιδιωτικού τομέα είναι μόλις το 1/4 του ευρωπαϊκού μέσου όρου..
 - Είμαστε στις τελευταίες στην προσέλκυση ξένων ερευνητών στα ελληνικά πανεπιστήμια (5.9%, όταν στη Λετονία είναι 48%, στην Κύπρο 70% και στη Γαλλία 200%)
 - Υστερούμε σημαντικά και σε πατέντες με μισή πατέντα ανά δισ. ΑΕΠ στην Ελλάδα, έναντι 3,5 πατεντών στην ΕΕ-28, 9 στη Σουηδία και 10 στο Ισραήλ)
- Με τεράστιο σεβασμό στους ακαδημαϊκούς συνομιλητές μου αλλά και τους βαθείς γνώστες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, επιτρέψτε μου να επισημάνω δύο κυρίως λόγους για τα φτωχά αποτελέσματα συνεργασίας ΑΕΙ/ιδιωτικού τομέα.
- Ο πρώτος αφορά το πλαίσιο λειτουργίας των Ελληνικών Πανεπιστημίων, που δημιουργεί αποτρεπτική γραφειοκρατία και μεγάλες αγκυλώσεις.
- Για παράδειγμα, όχι μόνο δεν έχουν πραγματική οικονομική και διαχειριστική αυτοτέλεια όπως προσπάθησε ο Νόμος Διαμαντοπούλου αλλά από 1/1/2019, με

τον ν.4485/2017, έχουμε και πλήρη υπαγωγή των ΕΛΚΕ (Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας) στο γραφειοκρατικό και άκρως δυσλειτουργικό νομικό πλαίσιο που αφορά στο Δημόσιο Λογιστικό.

- Το εξαιρετικά ασαφές θεσμικό πλαίσιο για την παροχή υπηρεσιών ή την ίδρυση και συμμετοχή σε spinoffs από μέλη ΔΕΠ δημιουργεί αντικίνητρα για την επιχειρηματικότητα και την κατάθεση πατεντών από τους ερευνητές.
- Επίσης, υστερεί και το πλαίσιο, η κουλτούρα και οι μηχανισμοί για τη δημιουργία, διασφάλιση και αξιοποίηση της διανοητικής ιδιοκτησίας.
- Ο δεύτερος λόγος έχει να κάνει με την ιδεολογία όχι μόνο στα ΑΕΙ αλλά και ευρύτερα. Υπάρχουν ιδεολογικές αγκυλώσεις και στρεβλώσεις σχετικά με βασικές έννοιες όπως τι είναι προοδευτικό, τι είναι δημοκρατικό, τι είναι κοινωνικά επωφελές, τι είναι χρήσιμο και τι όχι για ένα καλύτερο αύριο.
- Στα ΑΕΙ, η προβολή αυτών των στρεβλώσεων, δαιμονοποιεί, δυσχεραίνει και συχνά αποτρέπει την συνεργασία ΑΕΙ/επιχειρήσεων. Προτάσσεται η προώθηση της βασικής έρευνας, αλλά εξίσου απαραίτητη είναι και η εφαρμοσμένη έρευνα.

Ο ρόλος των επιχειρήσεων

- Η αλήθεια είναι ότι το μικρό μέγεθος και η εσωστρέφεια της πλειοψηφίας των ελληνικών επιχειρήσεων δε δημιουργεί επαρκή εγχώρια ζήτηση για έρευνα και καινοτομία. Η κλιμάκωση της ζήτησης όμως, περνάει και από την επιχειρηματική μεγέθυνση και την επικέντρωση στην παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών.
- Είναι βέβαια επίσης αλήθεια, ότι βγαίνοντας από την κρίση ο συγκερασμός κερδοφορίας, επένδυσης σε R&D και επιχειρηματικού κινδύνου είναι δύσκολος ειδικά για τις ΜμΕ.
- Παράλληλα η ελληνική επιχειρηματικότητα πάσχει από ένα είδος «επαρχιωτισμού». Δεν είναι πάντα αντιληπτό πως η καινοτομία δεν είναι υποχρεωτικά κάτι «βαρύ» και «ακριβό» με αποτέλεσμα να μην προτάσσεται ως στρατηγική επιδίωξη. Εδώ, οι πιο μεγάλες, πιο οργανωμένες και πιο εξωστρεφείς επιχειρήσεις της χώρας, έχουμε ευθύνη για την ανάπτυξη και υλοποίηση στρατηγικών ενίσχυσης της έρευνας και της καινοτομίας, αλλά και την αξιοποίηση των ευρωπαϊκών και εθνικών πρωτοβουλιών. Είναι απαραίτητο για την προσαρμογή στις μεγάλες προκλήσεις της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης, αλλά και θα σηματοδοτήσει στο επιχειρηματικό οικοσύστημα το δρόμο προς την εξωστρέφεια και την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων μας στις διεθνείς αγορές.

- Και μια ιδιαίτερη μνεία στο “startup” οικοσύστημα: Μπορεί να αποτελέσει σημαντική αναπτυξιακή πηγή μέσα από καινοτομία και B2B επιχειρηματικότητα. Οι υφιστάμενες επιχειρήσεις μπορούν να δράσουν καταλυτικά για την ανάπτυξη του μέσα από οργάνωση δικτύων μεντόρων, αύξηση των επενδύσεων σε R&D, και spinoffs. Οι startups μπορούν να συμβάλουν στην εξεύρεση λύσεων σε προβλήματα των επιχειρήσεων και να δημιουργήσουν νέα παραγωγικά δίκτυα. Βέβαια, η απλοποίηση διαδικασιών, η προώθηση της επιχειρηματικότητας (και του ρίσκου) στην εκπαίδευση και η καλλιέργεια δεξιοτήτων στο ανθρώπινο δυναμικό πρέπει να συμπληρωθούν από κίνητρα και ένα σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Ενδεικτικές καλές πρακτικές συνεργασίας δημοσίου και ιδιωτικού τομέα σε θέματα έρευνας και καινοτομίας

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα καλών πρακτικών συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε έρευνα και καινοτομία στην Ευρώπη:

- Η εθνική πλατφόρμα Industrie 4.0 (Αυστρία), λειτουργεί ως παρατηρητήριο, μέσο δικτύωσης και κέντρο παροχής συμβουλών για την ανάπτυξη στρατηγικής υιοθέτησης νέων τεχνολογιών.
- Τα κίνητρα και επενδυτικά εργαλεία που έχει αναπτύξει η Γαλλία για να ενισχύσει τα δημοσιονομικά οφέλη από τις ιδιωτικές επενδύσεις στην έρευνα και καινοτομία.
- Η πρωτοβουλία για συνεργασία μεταξύ ΜμΕ και μεγάλων επιχειρήσεων, πανεπιστημίων, τεχνολογικών κέντρων και του συνδέσμου βιομηχανίας της Δανίας, για την ανάπτυξη λύσεων υψηλής τεχνολογίας.
- Εθνικό σχέδιο στην Ιταλία για τόνωση επενδύσεων και ανάπτυξη δεξιοτήτων σε νέες τεχνολογίες και καινοτομία.
- Συνεργασία (στην Ολλανδία) του υπουργείου Οικονομικών, επιχειρήσεων και της ερευνητικής κοινότητας για την προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού, με έμφαση στην ανάπτυξη τοπικών οικοσυστημάτων με επίκεντρο εργαστήρια καινοτομίας (Field Labs).

Προτάσεις του ΣΕΒ

- Για τον ΣΕΒ, η καινοτομία και η αντιμετώπιση των προκλήσεων του Industry 4.0 και του ψηφιακού μετασχηματισμού αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα.
- Βασικό ζητούμενο είναι να αναπτύξουμε ένα συνολικό σχέδιο και για τους τρεις πυλώνες, με ενσωμάτωση καλών διεθνών πρακτικών. Το σχέδιο πρέπει να είναι και φιλόδοξο και όχι μία απλή γραμμική βελτίωση της σημερινής κατάστασης
- Οι προτάσεις του ΣΕΒ για το οικοσύστημα καινοτομίας κινούνται σε επτά άξονες:
 - Ανάπτυξη δικτύου καινοτομίας (ανεξάρτητο ταμείο κυρίως ιδιωτικών πόρων, innovation district, πόλοι έλξης - όπως Tesla στο Δημόκριτο)
 - Ανάπτυξη συνεργασιών και δικτυώσεων (διεθνές πρόγραμμα mentoring, στήριξη επιχειρηματικότητας, πραγματική συνεργασία επιχειρήσεων – πανεπιστημίων, κοκ)
 - Διαμόρφωση φορολογικής πολιτικής ενθάρρυνσης startups και καινοτομίας (μείωση φόρων για πρώτα έτη startups), επιχορηγήσεις E&A, πνευματική ιδιοκτησία)
 - Διαμόρφωση ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος (πτωχευτικό δίκαιο, απλοποίηση πλαισίου, στήριξη κρίσιμων κλάδων)
 - Κατοχύρωση & αξιοποίηση πνευματικής ιδιοκτησίας (εφαρμογή νόμων και συνεργασία, με διεθνή σώματα πιστοποίησης, συμφωνίες κατανομής κερδών ιδιωτών – ιδρυμάτων)
 - Πολιτικές για την προσέλκυση ταλέντου
 - Ανάπτυξη δεξιοτήτων για τις ανάγκες της αγοράς (πρακτική άσκηση, εργασιακή εμπειρία, εξειδικευμένη κατάρτιση).